

REGION I SVET

PREDSTAVNICI ORGANIZACIJA ZA LJUDSKA PRAVA IZ GVATEMALE I BURUNDIJA POSETILE TUŽILAŠTVO I VEĆE ZA RATNE ZLOČINE

Razmena iskustava tranzicione pravde

Marijana Toma *koordinator Programa „Impuniti Voć“ u Srbiji*

S obzirom da predstavnici organizacija koje su učestvovala na sastanku aktivno zagovaraju osnivanje sličnih institucija u svojim zemljama, suočavajući se sa velikim otporom nekih delova vlasti, ukazali su na potrebu prenosa iskustava Tužilaštva za ratne zločine i Veća za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu predstavnicima institucija u Gvatemali i Burundiju koji aktivno rade na formiranju tela za procesuiranje odgovornih za zločine počinjene u ovim zemljama

Nakon osnivanja ad hoc međunarodnih tribunala za bivšu Jugoslaviju i Ruandu, a potom i stalnog Međunarodnog krivičnog suda (MKS), u međunarodnoj zajednici je prihvaćen stav da se samo suzbijanjem nekažnjivosti za teške zločine prema međunarodnom pravu može uspostaviti trajni mir i izgraditi odgovorno društvo zasnovano na vladavini prava.

Na zahtev tadašnjeg Podkomiteta UN-a za sprečavanje diskriminacije i zaštitu manjina, francuski ekspert za međunarodno pravo Lui Žuane [Louis Joinet] postavio je temelje za suzbijanje nekažnjivosti 1997. godine, kada je sažeo postojeće međunarodne standarde u Principe za zaštitu i promociju ljudskih prava kroz suzbijanje nekažnjivosti (Žuane-Orentliher Principi). Ove principe je 2005. godine, na zahtev Komisije UN-a za ljudska prava, dopunila profesorka prava Dajen Orentliher [Diane Orentlicher], trenutno zamjenica američkog ambasadora za ratne zločine Stivena Rapa [Stephen Rapp]. Prema Žuane-Orentliher Principima, postoje tri osnovna prava koja pripadaju žrtvama zločina: 1. pravo na istinu; 2. pravo na pravdu; i 3. pravo na reparacije. Takođe, definisano je i pravo na neponavljanje zločina, koje ne pripada isključivo žrtvama već svim građanima jednog post-konfliktnog društva. U skladu sa tim, države su prema međunarodnom pravu obavezne da preduzimaju sve mere koje imaju za cilj ispunjavanje prava žrtava – kao što su uspostavljanje vansudskih mehanizama za utvrđivanje istine, krivično gonjenje i kažnjavanje odgovornih za počinjene zločine, uvođenje materijalnih i nematerijalnih mera radi pravedne nadoknade štete i reformu institucija i zakonodavstva u cilju garancija neponavljanja zločina.

Krajem 2008. godine, Impunity Watch je, u saradnji sa svojim partnerima u Srbiji i Gvatemali dovršio istraživanje uzroka i prepreka za suzbijanje nekažnjivosti i započeo proces konsultacija radi kreiranja preporuka za eliminaciju ovih prepreka. Jedan od ciljeva ovog istraživanja bilo je stvaranje osnove za dalja sagledavanja efikasnosti primenjenih mehanizama tranzicione pravde. Kao rezultat dvogodišnjeg rada i saradnje sa četiri partnerske organizacije, Inicijativom mladih za ljudska prava, Fondom za humanitarno pravo, Helsinškim komitetom za ljudska prava u Srbiji i Komitetom pravnika za ljudska prava, Impunity Watch je 2009. godine objavio izveštaj Suzbijanje nekažnjivosti u Srbiji: Opcije i prepreke.

U svom istraživanju, Impunity Watch se rukovodio principima Žuane – Orentliher, ispitujući dosadašnje načine koje je Republika Srbija implementirala u borbi protiv nekažnjivosti, te do koje je mere uspela da ispuni svoje obaveze prema žrtvama teških zločina.

Rezultati istraživanja su pokazali da je u pogledu ispunjavanja prava na istinu i prava na reparacije prema žrtvama zločina implementacija mera za njihovo ispunjavanje od strane države na prilično niskom nivou, te da zavisi uglavnom od angažmana organizacija za ljudska prava. Sa druge strane, zaključci izveštaja ukazuju da je najveći napor i uspeh postignut upravo na ispunjavanju prava na pravdu kroz procesuiranje odgovornih i suđenja za ratne zločine.

Kao jednu od metoda evaluacije efikasnosti primenjenih strategija tranzicione pravde, Impunity Watch je organizovao sastanak razmene svojih partnera iz Srbije i Gvatemale gde su oni razmenili iskustva o primenjenim mehanizmima tranzicione pravde u njihovim zemljama.

Na ovogodišnjem sastanku učestvovali su predstavnici šest organizacija za ljudska prava i udruženja žrtava koje se bave zločinima počinjenim u višedecenijskom konfliktu u Gvatemali, poput Instituta za komparativne studije krivičnog prava, Majanskog Centra za dokumentaciju i istraživanje, Centra za pravnu pomoć i ljudska prava, Centra za forenzičku antropologiju i primenjene nauke, Nacionalno udruženje udovica Gvatemale i Asocijacije za integralni razvoj majanskih žrtava regiona Verapaces. Pored njih, na sastanku su učestvovali i predstavnici dve organizacije iz regiona Velikih Jezera, novinarske inicijative Benevolencija i Prava za Sve iz Burundija.

Na sastanku je predstavljen rad dve komisije za istinu u Gvatemali, koje su detaljno ustanovile činjeničnu istinu o konfliktima u Gvatemali, ali su do sada, i pored konstantnih zahteva žrtava i aktivista za ljudska prava, suđenja odgovornima za genocid i dalje pojedinačna i svedena samo na izuzetno mali broj direktnih izvršilaca. Pored toga, predstavljene su i dosadašnje inicijative u regionu Velikih Jezera, poput rada Gaćaća saslušanja u Ruandi, rad Međunarodnog tribunala za Ruandu i neuspesi koji prate napore da se formira telo za utvrđivanje istine o konfliktima u ovom regionu koji su do sada odneli više miliona života u poslednjih 15 godina.

U cilju upoznavanja sa iskustvima Srbije, predstavnici šest gvatemalskih organizacija i dve organizacije iz Burundija posetili su Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije i Veće za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu gde su razgovarali sa predstavnicima ovih institucija. Njima je predstavljen rad Tužilaštva za

ratne zločine i Veća za ratne zločine, te su upoznati sa naporima ovih institucija da se odgovorni privedu pravdi, kao i sa izazovima i ograničenjima sa kojima se ove institucije suočavaju u svom radu. Učesnici su imali prilike da sa predstavnicima Tužilaštva i Veća razgovaraju o načinu uspostavljanja ovih institucija, nadležnostima, ciljevima i strategijama, kao i rezultatima dosadašnjeg rada. Pored toga, učesnike iz Gvatemale i Burundija je interesovalo kako javnost u Srbiji reaguje na procesuiranje odgovornih, sa kakvim kapacitetima ova tela raspolažu u svom radu, kao i zaštita svedoka i žrtava tokom procesa.

S obzirom da predstavnici organizacija koje su učestvovala na sastanku aktivno zagovaraju osnivanje sličnih institucija u svojim zemljama, suočavajući se sa velikim otporom nekih delova vlasti, ukazali su na potrebu prenosa iskustava Tužilaštva za ratne zločine i Veća za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu predstavnicima institucija u Gvatemali i Burundiju koji aktivno rade na formiranju tela za procesuiranje odgovornih za zločine počinjene u ovim zemljama.